

Datum: 2023-05-25
Handläggare: Sara Dahlin
Direktr:
Diariennr: 2023.196 BUN

Barn- och ungdomsnämnden

Tillgängliga lärmiljöer och särskilt stöd

Ärendebeskrivning

Målet är att alla elever i Alingsås kommunala skolor ska ha möjlighet att nå de mål som är uppsatta för verksamheten. För att detta ska vara möjligt är det hela skolans uppdrag att arbeta förebyggande och hälsofrämjande så att alla elever ges möjlighet att nå så långt möjligt utifrån utbildningens mål. Alla elever ska uppleva en känsla av att tillvaron i skolan är begriplig, hanterbar och meningsfull. Om förutsättningarna är så kan eleverna utvecklas till sin fulla potential och till harmoniska, trygga, empatiska och nyfikna människor som har god hälsa och når målen med utbildningen.

Huvudmannen har till ansvar att skapa förutsättningar för likvärdighet, medan enheterna ansvarar för att utveckla undervisningens kvalitet och tillgänglighet. Barn- och ungdomsnämnden beslutade 2023-03-21 § 28 om huvudmannens verksamhetsuppföljning som anger de strategiska inriktningarna i utvecklingsarbetet, där en av huvudmannens strategier är att stärka undervisningens kvalitet och tillgänglighet. I det här ärendet redogör förvaltningen för arbetet med tillgängliga lärmiljöer och särskilt stöd.

Förvaltningens yttrande

Specialpedagogiska skolmyndigheten har en modell för att beskriva tillgänglig lärmiljö som bygger på tre dimensioner av lärmiljön, social, pedagogisk och fysisk miljö. När dessa samspelar utifrån elevens behov och förutsättningar kan utbildningen bli tillgänglig. Relationen mellan de olika delarna i samspelet förändras över tid. En tillgänglig lärmiljö handlar om mötet mellan eleven och lärmiljön, där hänsyn tas till elevers olika behov, styrkor, förutsättningar, tidigare erfarenheter och intressen. En tillgänglig och flexibel lärmiljö erbjuder alla elever olika arbetssätt, olika sätt att kommunicera, olika hjälpmedel och lärverktyg för att inhämta, befästa och kommunicera kunskap i undervisningen. En tillgänglig utbildning, som den beskrivs genom tillgänglighetsmodellen, ger bättre förutsättningar för elever att lyckas i sitt lärande och ökar möjligheten till delaktighet.

Alla barn och elever har rätt till ledning och stimulans för att kunna utvecklas så långt som möjligt. En del elever har också rätt till extra anpassningar eller särskilt stöd. Nedan beskrivs hur dessa nivåer av anpassningar kan tas sig i uttryck som sedan följs av en beskrivning av nuläge för huvudmannens enheter.

Ledning och stimulans

Varje elev ska ges den ledning och stimulans som behövs för sitt lärande och i sin personliga utveckling för att utvecklas så långt som möjligt. Det är en övergripande målsättning som ska utmärka utbildningen och som ligger till grund för det som föreskrivs närmare i läroplanerna om undervisningens individualisering. Ledning och stimulans ges av varje pedagog, arbetslag och enhet genom att utforma den pedagogiska, sociala och fysiska lärmiljön efter varje elevs behov. Exempel på ledning och stimulans kan vara tillgång till bildstöd för alla elever, bestämda placeringar i klassrum, matsal och andra situationer och övrigt som rymms inom lärarens bemötande och förhållningssätt.

Extra anpassningar

Extra anpassning är en stödinsats av mindre ingripande karaktär som normalt är möjligt att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Extra anpassningar som görs för eleven dokumenteras och följs upp kontinuerligt. Extra anpassningar kan till exempel vara:

- Planerat och strukturerat schema över dagen
- Kortvarig insats av speciallärare
- Stöd med att sätta igång arbetet
- Ledning i att förstå texter
- Intrycksreducering genom användande av hörselkåpor och/eller skärmar

Eftersom extra anpassningar definieras utifrån vad läraren kan göra inom den ordinarie undervisningen kan det variera mellan olika verksamheter vad som i det enskilda fallet utgör extra anpassningar. En och samma åtgärd kan i ett sammanhang utgöra en del av ledning och stimulans som ges till alla elever i den ordinarie undervisningen, men i en annan verksamhet utgöra en extra anpassning för enskilda elever.

Särskilt stöd

Särskilt stöd handlar om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjligt att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det är insatsernas omfattning eller varaktighet, som skiljer särskilt stöd från det stöd som ges i form av extra anpassningar. När rektor har fått information om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd ansvarar rektor för att en utredning påbörjas skyndsamt. Utredningen syftar till att ge skolan ett tillräckligt underlag för att förstå elevens styrkor och utmaningar i skolsituationen samt vilka stödinsatser som skolan behöver sätta in. Dessa stödinsatser dokumenteras i form av ett åtgärdsprogram. Exempel på särskilt stöd:

- Regelbundet stöd av speciallärare under en längre tid
- Särskild undervisningsgrupp (en mindre undervisningsgrupp med större personaltäthet)
- Anpassad studiegång (att en elev har mindre undervisning än vad timplanen anger)

Beslut om åtgärdsprogram kan överklagas av elevens vårdnadshavare, eller av elev om den är över 16 år.

Nuläge Barn- och ungdomsförvaltningen

Rektor är ansvarig för att skapa en god lärmiljö för alla elever och befinner sig i en kontinuerlig process för att organisera och planera verksamheten. För att organisera och leda för elevers lärande krävs förståelse för hur en tillgänglig lärmiljö kan utformas. I denna fråga pågår ett utvecklingsarbete på samtliga skolor i att utveckla tillgängliga lärmiljöer som

kan möta alla elever. Lärmiljön består av sociala, fysiska och pedagogiska aspekter där huvudsakligt fokus i utvecklingsarbetet är pedagogisk tillgänglighet där skolorna arbetar för att stärka undervisningens kvalitet.

Vidar arbetar barn- och ungdomsförvaltningen med att öka likvärdigheten mellan, men också inom, skolor. Vid flera enheter sker arbetet för att planera undervisning och starta och avsluta lektioner på samma sätt för att förutsägbarheten är gynnsam för alla elever. Arbetet med att tillgängliggöra utbildningen inom ramen för ledning och stimulans och extra anpassningar är ett ansvar som vilar på respektive lärare i undervisningen men är också en fråga om ett gemensamt arbete på i såväl arbetslag i skolan som helhet. Tillgänglig lärmiljö hör ihop med tillgängligt lärande och undervisningens kvalitet vilken tar sig uttryck i elevers trivsel/trygghet, studiero, närvaro och måluppfyllelse.

Skolorna i Barn- och ungdomsförvaltningen har olika förutsättningar att möta elevers behov av extra anpassningar och särskilt stöd vilket dels beror på de fysiska lärmiljöerna utformning men också på skolans storlek vilket påverkar omfattningen och bredden på kompetensen hos såväl pedagogisk personal som elevhälsopersonal. Möjligheten att skapa en god verksamhet för elever med behov av undervisning i särskild undervisningsgrupp skiljer sig mellan enheterna utifrån skolornas storlek, lokalernas beskaffenhet och personalens kompetens. Flera enheter har också kompletterat de särskilda undervisningsgrupperna med så kallade flexgrupper, vilket är ett mindre sammanhang där elever får ett riktat stöd i en viss del av undervisningen (t.ex. ett ämne) under kortare tid. Det finns också en kommungemensam särskild undervisningsgrupp som är en än mer anpassad lärmiljö och där personalen har spetskompetens att möta elever i behov av särskilt stöd.

Andelen elever med beslut om åtgärdsprogram, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång har ökat över tid i Barn- och ungdomsförvaltningen. Utvecklingen över tid följer den nationella trenden där 5,9% av alla elever i grundskola 22/23 har beslut om åtgärdsprogram. Sett över tid har Alingsås kommunala skolor motsvarande andel elever med åtgärdsprogram som riket sedan 20/21, åren dessförinnan hade Alingsås en lägre andel elever med åtgärdsprogram än riket (ca 0,5% under genomsnittet). I riket får 1,3% av eleverna särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp vilket kan jämföras med Alingsås där 2,4% av eleverna i får stöd i särskild undervisningsgrupp.

Vad gäller beslut om att det särskilda stödet ska ges i särskild undervisningsgrupp så har Alingsås kommun en större andel elever ett sådant beslut än genomsnittet i riket. Vad gäller beslut om anpassad studiegång har Alingsås kommun en något högre andel elever med sådant beslut 1,7% av eleverna vilket kan jämföras med 1,3% av eleverna i riket totalt.

	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23
Åtgärdsprogram	4,8%	4,6%	5,0%	5,9%	5,5%	5,8%
Särskild undervisningsgrupp	1,6%	1,4%	1,7%	1,6%	2,3%	2,4%
Anpassad studiegång	0,4%	0,6%	0,8%	1,5%	1,4%	1,7%

För att rättssäkra processen runt särskilt stöd och fortsatt stärka undervisningens kvalitet och tillgänglighet för del elever i behov av särskilt stöd har det sedan tidigare fattats beslut om att förvaltningen ska kartlägga de särskilda undervisningsgrupperna. Fortsatt arbete pågår med att utveckla undervisningen vid varje skola och i varje undervisningssituation för att elevers olika behov ska kunna tillgodoses och elevers rätt till såväl ledning och stimulans som extra anpassning sker inom ramen för ordinarie undervisning.

Ekonomisk bedömning

Beslutet innebär inga kostnader.

Förslag till beslut

Redovisningen godkänns.

Helena Balte
Förvaltningschef

Sara Dahlin
Verksamhetschef